

Geertjes besluit

Valentine Kalwij

‘Geertje, kom je even helpen?’

Geertje zuchtte. Ze was altijd de klos als er geholpen moest worden. ‘Ik kom zo, ma, even de bladzijde uitlezen.’

Ze liep nu het risico dat haar moeder kwaad de kamer binnen kwam stuiven om haar voor ‘ondankbaar’ en ‘lui’ uit te maken. Soms had haar moeder van die ongeduldige buien. Maar vandaag viel het kennelijk mee, want Geertje kon de bladzijde uitlezen voordat ze haar moeder weer hoorde.

‘Waar blijf je nou? Ik sta te wachten.’

Spijtig sloeg Geertje het boek dicht. Het was net zo mooi. De hoofdpersoon had onverwacht de liefde van haar leven ontmoet, maar hij leek onbereikbaar.

In de bijkeuken stond haar moeder bij de was. Geertje hoefde niet te vragen wat er van haar verwacht werd. Ze greep de slinger van de wringer en begon te draaien. Haar moeder haalde een handdoek uit het warme water en tilde hem naar de draaiende witte rollen die het water eruit zouden persen. De punt gleed er vlot doorheen, maar zodra er meer van de handdoek tussen de wringer zat, moest Geertje twee handen gebruiken om te blijven draaien. Zwijgend werkten moeder en dochter zich door de was heen.

Geertjes gedachten gingen terug naar gisteren. ’s Middags mocht ze naar haar vriendin Ans van Dijk, die een kilometer verderop woonde. Bij Ans thuis was de boerderij groter dan bij Geertje en het was er een stuk drukker. Behalve Ans en haar ouders waren er nog een knecht en drie broers. De twee jongste broers waren eigenlijk nog maar broertjes, maar Anton was al vijftien en Geertje vond hem absoluut aardig. Een beetje meer dan aardig, eerlijk gezegd. Zijn vriendelijke grijns kreeg altijd een licht spottende blik als hij haar zag blozen. Waarschijnlijk vond Anton haar maar een dom wicht, dacht Geertje droevig. Toch bleef ze hem bewonderen. Hij was groot en sterk voor zijn leeftijd. Zijn moeder maakte zich daar wel eens zorgen over. Ze was

bang dat de Duitsers hem zouden meenemen voor de arbeidsinzet, omdat hij een stuk ouder leek dan vijftien.

Vlak bij de boerderij van Van Dijk had Geertje zich tussen de vlierstruiken verstopt. Zo maar, ineens. Misschien komt Anton wel langs, had ze gedacht. Het zou fijn zijn naar hem te kijken zonder dat hij haar zag.

Een tijdje bleef ze op haar hurken tussen de bosjes zitten. Toen kreeg ze er genoeg van. Ze was er intussen van overtuigd dat ze zich raar gedroeg voor een dertienjarige. Ze wilde net te voorschijn komen, toen ze mensen hoorde. Over het pad waar zij net had gelopen, kwamen drie fietsen aangereden. Geertje bleef doodstil zitten om niet betrappt te worden. De fietsers kwamen dichterbij en ze zag hoe twee van de mannen slingerden alsof ze dronken waren. Op de derde fiets zat Ans' vader. Hij had iemand achterop. Toen ze vlakbij waren, kon Geertje zien dat deze man zijn ogen dicht had. Hij was lijkleek en klemde zich met één arm vast aan de rug van Ans' vader.

Met de schrik in haar hart bleef Geertje staan kijken. Dit waren geen gewone gasten, daar kon je gif op innemen. Ze zag hoe de mannen door Van Dijk naar de stal werden gebracht. Een vreemde plaats voor bezoek, vooral als de bezoekers daar kennelijk moeten blijven. Geertje wachtte en wachtte, maar de enige die uit de stal te voorschijn kwam, was Ans' vader.

Geertje vroeg zich af of ze nog naar Ans toe zou gaan. Kwam ze wel gelegen?

Opeens hoorde ze een stem achter zich. 'Wat doe jij hier?' Het was Anton. Waar kwam die zo plotseling vandaan? En hij klonk zo kwaad.

Geertje begon van schrik te stotteren. 'I-ik stond hier toevallig en toen kwamen ze voorbij. Ik weet niet wie het zijn, ik wilde alleen maar naar Ans.' Het klonk als een verontschuldiging. Maar wat had ze nu eigenlijk misdaan? Het was toch niet verboden tussen de vlierbosjes te staan?

'Luister, Geertje,' begon Anton, en Geertje voelde zich al opgelucht omdat hij niet meer kwaad, alleen maar bezorgd klonk, 'je hebt níets gezien. Wil je dat alsjeblieft goed onthouden? Je kunt ons allemaal enorm in de problemen brengen als je praat over de mannen die hier langskwamen. Ze zijn er niet geweest en jij weet van niets. Hou er dus je mond over, ook thuis.'

Geertje knikte. Het was oorlog en iedereen die niet achterlijk was,

wist dat sommige mensen dingen deden die geheim moesten blijven. Maar dat haar eigen burens tot die mensen behoorden, had ze nooit gedacht. Ze vond het best spannend. 'Wie zijn het eigenlijk?' vroeg ze.

'Niets vragen,' zei Anton streng. 'Vergeet nu maar gewoon dat je ze gezien hebt.' En toen, op een vriendelijker toon: 'Ans is op zolder. Ga maar gauw naar haar toe. Maar denk erom, van de kinderen ben ik de enige die weet van de geheime schuilplaats, dus praat er ook met Ans niet over. Hoe minder mensen op de hoogte zijn, hoe beter.'

Geertje knikte weer. Er was dus een schuilplaats in de stal. Achter het stro waarschijnlijk, of misschien wel onder de grond. Ze zou die graag willen zien, maar dat zou Anton zeker niet goed vinden.

'Goed, ik ga naar Ans,' zei ze.

'Beloof je me dat je je mond houdt? Tegenover iedereen?' Anton keek haar dringend aan, zonder een spoor van zijn gebruikelijke spot.

'Ja, ik beloof het.' Het klonk alsof ze hem een huwelijksbelofte deed.

'Hé, we zijn klaar hoor, dromer!' Geertjes moeder liet lachend haar lege handen zien.

Geertje hield snel op met draaien en lachte verlegen terug. Gelukkig vroeg haar moeder niet waar ze aan dacht.

'Heb je me nog nodig, mam?'

'Ik hang de boel zelf wel even op. Ga jij maar lekker verderlezen. En kijk je even of Mientje een schone luier nodig heeft?'

De baby lag heerlijk te slapen in haar wiegje. Geertje voelde aan de luier, maar die was niet nat en ze rook ook niets, dus het zou wel goed zijn. Met een zucht van tevredenheid pakte ze haar boek weer op. Zouden ze elkaar toch krijgen? Bij de held van het boek stelde ze zich de jonge man voor die bij Ans' vader achter op de fiets had gezeten. Het bleke gezicht met de gesloten ogen had diepe indruk op haar gemaakt.

'Mag ik straks nog even naar Ans?' vroeg Geertje tijdens het avondeten.

Haar moeder vond het goed. 'Als je eerst even helpt met de afwas.' Geertje had niet anders verwacht. De afwas van de avondboterham stelde trouwens niet veel voor.

‘Er is gisteren een vliegtuig neergekomen,’ vertelde haar vader op eens. ‘Achter in het veld voorbij Toon Janssen. Amerikanen, zei Toon.’

‘Zijn er doden?’ vroeg Geertjes moeder.

Haar man knikte. ‘Een stuk of wat. Maar er zijn er ook die zich met de parachute gered hebben. De parachutes zijn gevonden, maar de mannen zijn verdwenen.’ Hij nam een grote hap brood en zweeg terwijl hij kauwde.

Geertje wilde dat hij verder vertelde. ‘Verdwenen?’ vroeg ze. ‘Ze kunnen toch niet zomaar verdwijnen?’

Haar vader haalde zijn schouders op. ‘Er zijn altijd mensen die zulke Amerikanen willen helpen. Je moet er niet aan denken welke risico’s die stommelingen lopen. Als de Duitsers ontdekken dat je hun vijanden helpt...’ Hij liet een veelbetekenende stilte vallen.

‘Man, wat praat je nou van stommelingen?’ reageerde zijn vrouw. ‘Die Amerikaanse jongens wagen hun leven voor ons en jij zou ze niet eens willen helpen als hun vliegtuig is neergeschoten?’

‘Ik denk aan de risico’s,’ antwoordde Geertjes vader rustig. ‘Als de Duitsers die Amerikanen oppakken, worden ze keurig als krijgsgevangenen behandeld. Als Nederlanders die Amerikanen verbergen, kan het hun de kop kosten. Mij niet gezien dus.’

Zijn vrouw keek hem kwaad aan. ‘Hoe kun je zoiets zeggen! Natuurlijk moet zo’n jongen geholpen worden. Je laat hem toch niet in handen van de moffen vallen? Stel je voor dat het jouw jongen was die daar had gevlogen...’

Geertje vermoedde dat ze nu aan Keesje dacht. Zelf had ze Keesje nooit gekend, want dit broertje was als baby al gestorven, nog voor Geertje geboren was. Er lag een enveloppe met een lokje haar in een van de lades van de linnenkast. Toen Geertje dat ontdekte, had haar moeder haar over Keesje verteld. Verder werd zijn naam bijna nooit genoemd.

Er werd niet meer over de piloten gesproken. Geertjes vader keek grimmig, haar moeder bedroefd. Geertje was blij toen ze van tafel kon. Haar vader vertrok naar zijn kaartavondje.

Na de afwas tilde moeder Mientje uit de wieg en Geertje ging naar haar vriendin.

De avond was zo zonnig dat het al echt zomer leek. Ans en Geertje zaten op het bankje voor het huis te praten en te giechelen. De sok die

Ans aan het breien was, schoot nog geen centimeter op. Uit het huis klonken de kreten van de broertjes die gewassen werden, en af en toe kwam Anton langs met de kruiwagens.

‘Alles in orde?’ had Anton veelbetekenend gevraagd toen hij Geertje zag. Geertje had ijverig geknikt en ‘Ja, ja,’ gezegd en gehoopt dat Anton begreep dat ze geen woord had losgelaten over de geheimzinnige mannen. Ans had een beetje verbaasd gekeken. Die was niet gewend dat Anton ook maar enige aandacht besteedde aan Geertje.

Zo in het avondlicht hadden Ans en Geertje een gezellig uurtje. Net wilde Geertje zeggen dat ze langzamerhand weer naar huis moest gaan, toen Johan Peeters als een gek het erf kwam op gefietst. Johan was iemand uit het dorp.

‘Waar is je vader?’ snauwde hij tegen Ans.

‘Achter, bij de varkens,’ zei ze en keek Geertje schouderophalend aan. ‘Vriendelijkheid is zeker te veel gevraagd.’

Johan Peeters liet zijn fiets op de grond vallen en rende om de boerderij heen.

‘Ik vraag me af wat hij komt doen,’ zei Geertje. ‘Het is langgeleden dat ik iemand zo hard heb zien rennen.’

Even later hoorden de meisjes Ans’ vader om Anton roepen.

Nu werd Ans echt nieuwsgierig. ‘Het lijkt wel een vergadering daarachter. Zullen we ook eens een kijkje gaan nemen?’

Aarzelend liepen ze om het huis. Onder de notenboom stonden Ans’ ouders, Anton en Johan Peeters. Zo te zien waren ze aardig in paniek. Ans’ vader maakte een boos, afwerend gebaar toen hij de meisjes zag, maar Anton begon op hem in te praten.

Geertje en Ans waren weifelend bij de hoek van de boerderij blijven staan en keken toe hoe Anton zijn vader van iets overtuigde. Johan Peeters begon driftig te knikken, en toen kwam het hele groepje naar de meisjes toe gelopen.

Anton voerde het woord. ‘Je hebt die mannen gezien, hè?’ zei hij tegen Geertje.

Ze knikte.

‘Het zijn Amerikanen die gisteren uit de lucht zijn geschoten. Ze willen natuurlijk niet door de moffen gepakt worden, vandaar dat ze hier onderduiken. Maar nu komt Johan net met het bericht dat er waarschijnlijk verraad is gepleegd. De Duitsers komen hier een huiszoeking doen. Die mannen moeten dus als de bliksem weg.’

Geertje voelde haar hart in haar keel kloppen. Ze begreep wat Anton ging vragen. Maar hij vroeg het niet, hij deelde het gewoon mee: 'Ze moeten naar jullie, Geertje. Dat is de enige oplossing. Jullie boerderij is dichtbij en de mannen moeten nu onmiddellijk weg.'

'Tja...' begon Geertje.

'Het is maar voor één nacht,' viel Anton haar in de rede. 'Morgen worden ze gehaald door iemand uit het zuiden.'

'Maar mijn vader... Hij is heus wel tegen de moffen, maar hij wil geen risico lopen. Daar hadden mijn ouders vanavond nog bijna ruzie over.'

Anton keek wanhopig naar zijn vader.

'We hebben geen keus,' zei Van Dijk. 'Als de Duitsers hier straks voor de deur staan, moeten de Amerikanen weg zijn. Desnoods moeten ze in het veld overnachten. Maar de nachten zijn koud en nat en één van de mannen is gewond.'

Toen nam Geertje een besluit. 'Mijn vader is er niet op dit moment. Hij is uit kaarten. En ik weet dat mijn moeder graag zal helpen. Als we die mannen op onze hooizolder verbergen, hoeft mijn vader er niet achter te komen. In elk geval niet vóór morgenochtend.'

'En morgenochtend worden ze gehaald en is het gevaar voor jullie geweken,' vulde Van Dijk meteen aan. 'Geertje, meid, je bent onze redding.'

Ans stond met open mond te luisteren naar wat er werd besproken. 'Hoe wist jij...?'

Terwijl de fietsen werden gepakt en de Amerikanen gewaarschuwd werden, legde Geertje uit wat ze gisteren gezien had.

'En ik wist van niets,' reageerde Ans verontwaardigd. 'Waarom Anton wel?'

Maar niemand had aandacht voor haar. De Amerikanen kwamen met verschrikte gezichten de stal uit. De gewonde had zijn armen om de schouders van zijn kameraden geslagen en werd door hen gedragen. Geertje kon zien dat hij pijn had. Toen hij bij Johan achterop werd gezet, kreunde hij even. Maar ze hadden geen tijd om zachtzinnig te werk te gaan: hun leven stond op het spel. Zo snel als ze konden, reden Anton en Johan met de Amerikanen in de richting van Geertjes huis, terwijl de meisjes achter hen aan renden. Vader en moeder Van Dijk bleven bezorgd achter.

Nooit zou Geertje het gezicht van haar moeder vergeten toen die de kleine stoet fietsers het erf op zag rijden. Ze stond met Mientje op de arm voor het raam, gewaarschuwd door het geblaf van de hond. Geertje zag hoe ze schrok, begreep en een besluit nam, alles in enkele seconden.

Zonder baby kwam Geertjes moeder naar buiten. Johan legde in enkele zinnen de situatie uit, maar Geertjes moeder liep intussen al naar de ladder van de hooischaar. Het was nog een moeizame onderneming de gewonde Amerikaan naar boven te sjoeren.

‘Zeg ze dat ze zich helemaal achter in het hooi moeten verstoppem,’ zei Geertjes moeder. ‘En ze moeten zich muisstil houden, want mijn man mag hier voorlopig niets van weten.’

Anton, die een beetje Engels kende, klom naar boven om haar woorden voor de mannen te vertalen. Geertje moest van haar moeder een stuk brood halen en een fles melk, en later ook nog een emmer met een deksel voor het geval de mannen hun behoefte moesten doen.

Toen de Amerikanen veilig verstoopt zaten en Anton, Ans en Johan weer naar huis waren, daalde er een schijn van rust over de boerderij neer. De zon ging onder, in de verte loeide een koe, hier en daar dreeven al flarden mist over de velden.

Geertje en haar moeder gingen naar binnen. ‘Het is het beste als je vader hier niet achter komt,’ zei Geertjes moeder. ‘Ga maar vast naar bed, dat is makkelijker voor je.’

‘En jij dan?’ vroeg Geertje.

‘Ik red me wel, kind. Dank je wel.’

In bed lag Geertje nog lang wakker. Ze hoorde haar vader thuiskomen en niet lang daarna gingen haar ouders ook naar bed. Geertje staarde in het donker en zag de gebeurtenissen van die avond voor zich, keer op keer op keer.

De volgende dag was Geertje zo moe dat het haar moeite kostte op tijd op te staan. Haar vader was al aan het werk en daar was ze blij om.

‘Ik hoop dat ze gauw komen,’ zei haar moeder. ‘Je vader is naar de akker bij de oude es.’

Goed zo, dacht Geertje, dat is zo ver van huis dat hij het niet zal merken als er onverwacht bezoek komt.

Toen Geertje weer thuiskwam van school, waren de mannen weg.

‘Hij heeft niets gemerkt,’ zei haar moeder. ‘We hebben geluk gehad.’

‘Ga je het hem nu vertellen?’ vroeg Geertje.

Haar moeder glimlachte. ‘Je vader is mijn man, ik wil geen geheimen voor hem hebben. Ik zal hem de waarheid vertellen.’

Oei, dacht Geertje, dat kon wel eens op een ontzettende ruzie uitdraaien.

‘Ik zal hem de waarheid vertellen,’ herhaalde haar moeder, ‘later, na de oorlog.’

Zo kon het gebeuren dat de vader van Geertje enkele dagen na de bevrijding in het dorpscafé de held uithing. ‘Drie Amerikanen hebben we verborgen gehouden,’ vertelde hij vol trots. En met een tevreden gezicht accepteerde hij de drankjes die hem werden aangeboden.